

מדינת ישראל
רשמת האגודות השיתופיות

בפני עו"ד אלי יניר
סגן רשמת האגודות השיתופיות

תיק מספר [REDACTED]

בעניין:

[REDACTED]
ע"י ב"כ עוה"ד אילן בלושטיין ו/או ליאור חליוה
ת.ד. 281, מושב נהלל, מיקוד 1060000
טל': 04-6415262 פקס: 074-7018033
דוא"ל: office@selalaw.co.il

המבקש:

ובעניין:

[REDACTED]
(להלן – "הקיבוץ" ו/או "המשיב")
ע"י ב"כ עוה"ד ניצן טבנקין
קופרשמיט & גולדשטיין ושות',
בניין הגליל העליון, ת.ד. 42 חצור הגלילית
טל': 04-6487000 פקס': 04-6898801
דוא"ל: nitzan@kgadv.co.il

האגודה ו/או המשיב ו/או הקיבוץ;

בקשה לתיקון פנקס חברי הקיבוץ.

ובעניין:

הבקשה:

ה ח ל ט ה

א. מבוא

1. תחילתם של ההליכים, שבבסיס החלטה זו, בקבלת ערעור מנהלי על החלטת עוזר רשמת האגודות השיתופיות עו"ד טל בראון מיום 22.4.2018 והחזרת הדיון לרשמת (להלן: "הרשמת") על מנת שתוכרע הטענה לפקיעת חברותו של המבקש, מר [REDACTED] (להלן- " [REDACTED] " ו/או "המבקש") מכוח סעיף 35(ג) לתקנון הקיבוץ, שעניינו פקיעת חברות מחמת הודעת עזיבה (עמנ (י-ם) 18-09-3009 מיום 12.9.19, כבי השופטת בזק רפפורט, להלן: "פסק הדין").
2. בפסקה 41 לפסק הדין נקבע כי: "התנהלות הקיבוץ במקרים דומים עשויה להשליך גם על ענייננו. בין היתר, משום שההתנהלות שהייתה מקובלת בקיבוץ בכל הנוגע לנוהל חופשה, עשויה ללמד על משמעות הדברים באותה עת מבחינת שני הצדדים, הן מבחינה אובייקטיבית והן מבחינה סובייקטיבית, כך שסוגיה זו טעונה בירור"- כמו גם הסוגיה הנוגעת לאי תשלום דמי עזיבה (ההדגשות אינן במקור).
3. עוד צוין בפסק הדין, כי עולה מהעובדות בדוח החוקר אשר מונה בתיק ומהמלצתו מיום 1.1.2018, כי המערער החל לפנות לקיבוץ בבקשה לתקן את פנקס החברים ולהוסיפו לרשימה כבר בשנת 2010, במקביל לחתימתו על הסכם התושבות לפיכך, אין בחתימה על ההסכם, משום ויתור על טענות בדבר זכאות לחברות.
4. בסיפא של פסק הדין, הציע בית המשפט לצדדים לנסות לפתור את המחלוקת בדרכי שלום מבלי להיגרר להליכים ארוכים ומייגעים נוספים.
5. בעקבות המלצת ביהמ"ש המחוזי בירושלים פנו הצדדים לאפיק גישור, ברם, הצדדים לא הצליחו להגיע לידי הסדר.
6. לפיכך, ובהתאם לנקבע בפסק הדין חודש הדיון במשרדנו.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

7. ביום 23.12.20 התקיים דיון מקדמי (זום) בנוכחות הצדדים וב"כ, במסגרתו נקבע האופן בו יתבררו טענות הצדדים והאופן בו יוכרעו. בהתאם להסכמת הצדדים שקיבלה תוקף של החלטה על ידי סגנית רשם האגודות השיתופיות דאז, הצדדים הגישו טיעונים בכתב, גם לעניין האם יש צורך בחקירה נוספת או לא.
8. ביום 12.9.2021 התקבלו טיעונים בכתב מטעם המבקש, וביום 10.10.2021 התקבלו טיעונים בכתב בצירוף נספחים רבים מטעם המשיב.
9. ביום 21.10.21 הוריתי למשיב להמציא מסמכים נוספים בכל הנוגע להתנהגות הקיבוץ במקרים דומים למקרה דנן וביחס לדמי העזיבה בייחוד לגבי חברים לאשר לטענת המבקש הופלה לעומתם, על מנת שיהיה ביכולתי להכריע במחלוקת ואלה הומצאו למשרדנו ביום 10.1.22.
10. בהמשך, ולאור בקשת הצדדים ביום 6.2.22 התקיים דיון נוסף בפני בנוכחות הצדדים, בסיומו הוחלט כי הצדדים יגישו סיכומי טענותיהם בכתב ומשטענות אלה הוגשו, בשלה העת ליתן החלטה.

ב. העובדות הרלוונטיות כפי שתוארו בפסק הדין, בדוח החוקר ובמסמכים הנוספים אותם

המציא הקיבוץ במסגרת ההליך שבפניי

11. המבקש הגיע לקיבוץ עם הוריו בשנת 1980 בהיותו בן 13 ונתקבל כחבר קיבוץ.
12. בסוף שנת 1999 יצא המבקש לחופשה מאושרת, תוך שהוא חותם על מסמך הקרוי "נוהל יציאת חבר לחופשה מיוחדת" (להלן: "הנוהל") וקיבל את אישור המשיב לחופשה זו.
13. סעיף 6.3. לנוהל קובע כדלקמן:
"לא פנה החבר בבקשה להארכת החופשה ולא התקיימו התנאים האמורים בסעיף 4 ו-6 לעיל ייחשב החבר כמי שהודיע על עזיבת הקיבוץ".
14. בתאריך 26.10.2001 ביקש המבקש להאריך את חופשתו בשנה נוספת וזו אושרה באסיפה הכללית של המשיב.
15. במקביל בעלון הקיבוץ "██████████" מס' 982 נרשם כי היות והמבקש מעוניין להישאר מחובר לקיבוץ, המזכירות תמליץ לאשר את בקשתו.
16. ביום 30.5.2003, נכתב מזכר בידי מזכיר הקיבוץ דאז, ██████████ (להלן: "██████████") בו נכתב כי המערער הודיע במהלך שיחתו עמו על עזיבתו את הקיבוץ. כלשון המזכר: **"מודיע על עזיבה (טלפונית) מתאריך (גמר חופשה מאושרת) 19.12.2002"**.
17. כפי שנכתב בפסק הדין, הצדדים חלוקים בנקודה עובדתית זו, שכן המבקש מודה בעצם קיומה של השיחה אולם מכחיש את האמירה כי הודיע באותה שיחה על עזיבתו. יום למחרת, ביום 31.5.2003, שלח המבקש דואר אלקטרוני למר ██████████ ובו כתב: **"בהמשך לשיחתנו חשבתי לשלוח לך את מכתב העזיבה פה בדואר האלקטרוני. אך בינתיים עלו בי תהיות לגבי העיתוי"**.
18. המבקש ממשיך ומסיר כי הוא והוריו עוברים תקופה קשה ועזיבתו כעת עלולה להזיק להם ומסיים, **"האם אפשר לעת עתה למצוא הגדרת סטטוס אחרת? חופש מיוחד ללימודים עצמאות כלכלית?"**
19. **בין השנים 2003-2010 אין כל תכתובת בין הצדדים.**
20. ביום 23.6.2003 שולח מר ██████████ מכתב לאגף אכלוס ופרוגרמות במשרד השיכון ממנו עולה כי הקיבוץ גרע מספר חבריו את המבקש.
21. בשנת 2006, הגיש הקיבוץ לוועדת פרוגרמות את רשימת חברי הקיבוץ הזכאים לשיוך דירות, ברשימה נכללו הוריו של המבקש ואחיו ██████████, אולם המבקש עצמו לא נכלל בה.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

22. בשנת 2010, שב המבקש להתגורר בקיבוץ, כאשר במהלך תקופת הביניים, לא הגיש בקשה נוספת להארכת חופשתו.
23. ביום 17.4.2010, עם חזרתו למגורים בקיבוץ, חתם המבקש על "הסכם תושבות" לפיו מעמדו בקיבוץ הוא "בר רשות". ביום 24.9.2010, הוחלף הסכם זה ב"הסכם תושבות" בנוסח דומה, עת נכנס לדירתו שותף.
24. במהלך השנים 2010 עד 2014, פנה המבקש לקיבוץ בבקשה להחזירו לפנקס החברים בקיבוץ ולקיים דיון בנושא, אך נענה בסירוב.
25. ביום 12.1.2014, פנה המבקש, ללא ייצוג משפטי, לרשם האגודות השיתופיות בבקשה להסדרת חברותו בקיבוץ.
26. ביום 19.1.2014, השיבה עוזרת הרשם ומרכזת הפיקוח, גבי טל מור, כי אין באפשרותה להתייחס לפנייה, מאחר שמדובר בבקשה לקבלת הכוונה וייעוץ ביחס לסוגיית חברותו של המבקש בקיבוץ. על כן נכתב, כי על מנת לבקש את התערבותו ובדיקתו של הרשם, על המבקש למסור פניה שאינה בגדר בקשה לייעוץ משפטי. בעקבות כך, פנה המבקש פעם נוספת לרשם לאגודות השיתופיות, בבקשה לבחון את נסיבות מחיקת שמו מפנקס החברים בקיבוץ. בהמשך לכך, ביום 19.10.2014, פנתה מרכזת הפיקוח מטעם הרשם לקיבוץ על מנת לקבל את עמדתו.
27. ביום 9.9.2014, הודיע הקיבוץ למבקש, כי עליו לפנות את דירתו מאחר שהיא שויכה לחבר קיבוץ אחר.
28. ביום 26.4.2015, השיב לכך המבקש במכתבו כי לאחר שיוסדר מעמדו בקיבוץ, יהא מעוניין לרכוש את הדירה שבה הוא מתגורר וכן דירה נוספת אשר ממול לדירתו. עוד השיב המבקש, כי בינתיים עד להסדרת מעמדו, מבקש הוא לשכור את הדירות. בקשתו של המבקש נדונה בהנהלת האגודה ביום 22.7.2015, ובהמשך לכך, ביום 18.11.2015, נחתם עם המבקש וזוגתו הסכם תושבות לדירה.
29. בין לבין בעקבות פניית מרכזת הפיקוח במשרדנו לקבל את תגובת הקיבוץ לבקשת [REDACTED], לבדוק את נסיבות מחיקת שמו מפנקס החברים ביום 3.11.2014, שולח [REDACTED] שתי הודעות דוא"ל למנהל הקהילה בקיבוץ מר [REDACTED] במסגרתם הוא כותב כדלקמן:
- "כאמור העניין סגור וכעת כפי שהבנתי, מתחילים לטפל ברשימת הבוודים (מה שלשמחתי אני כבר לא) אבקש, כפי שהצעת בזמנו, להתקבל מחדש לחברות כבן שחוזר הביתה".**
- במייל הנוסף כותב [REDACTED] כך:
- "אנסח שוב, הגיע אליי מכתב שהוא עותק ממכתב שנשלח אליך בו מבקשים לדעת מעמדי באגודה המכתב שהגיע הוא תגובה לפנייה שנעשתה לפני כמעט שנה. מאז נדברנו והגענו לכך שחבר אני לא ונשארו רק קצוות לסגור, כך שהמכתב לא פותח כלום מחדש, אלא פשוט הגיע באיחור...".**
30. לאחר פניותיו הנ"ל של [REDACTED] למנהל הקהילה, מעביר מנהל הקהילה לגבי מור ממשרדנו מכתב כי הנושא הסתיים לשביעות רצונו, תוך שהוא מציין בצורה מפורשת כי [REDACTED] תינתן האפשרות להתקבל לחברות מחדש כמו לבנים נוספים לאחר שאופציה זו תיפתח.
31. ביום 23.2.2016, פנה המבקש לקיבוץ באמצעות בא כוחו, בדרישה להודיע כי המבקש חבר קיבוץ ולתקן את פנקס החברים. ביום 14.3.2016, הודיע הקיבוץ במכתבו כי הבקשה נדחית וכי חברותו של המבקש פקעה בשנת 2002.
32. בעקבות כך, ביום 16.5.2016, פנה המבקש למשרדנו בבקשה למינוי חוקר. ביום 28.7.2016, הגיש הקיבוץ את תגובתו לבקשה, וביום 22.8.2016, הגיש המבקש את תגובתו לתשובת הקיבוץ.
33. עוד בטרם התקבלה החלטת משרנו בבקשת המבקש לקיום חקירה בעניינו, החל הקיבוץ לקדם הליך של שיוך דירת המגורים שבה התגוררו המבקש ובני משפחתו. נוכח זאת, ביום 27.4.2017, פנה המבקש לבית

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

המשפט בבקשה למתן צו מניעה זמני לצורך מניעת הליך שיוך הדירה שבה מתגורר המבקש, עד להכרעה בשאלת חברותו בקיבוץ. במסגרת הדיונים בהליך זה, הגיעו הצדדים להסכמה בדבר שמירת דירת המגורים למבקש בכפוף להכרעה בעניין חברותו בקיבוץ.

34. ביום 12.11.2017, מונה עו"ד אביתר גושן כחוקר לבדוק את טענות המבקש ביחס למעמדו בקיבוץ.
35. ביום 1.1.2018, ניתנה המלצת החוקר, במסגרתה התייחס החוקר לתרשומת של מזכיר הקיבוץ משנת 2003 והודעת הדוא"ל של המבקש מיום למחרת וקבע כי המבקש לא עזב מיוזמתו את הקיבוץ, אלא שחברותו פקעה מאליה מחמת עקירת מקום מגורים.
36. כאמור לעיל, ביום 22.4.2018 קיבל עוזר הרשמת עו"ד בראון את המלצת החוקר וקבע כי חברותו של המבקש פקעה מאליה מכוח תקנה 5(א)4 לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), תשל"ג-1973 (להלן: "תקנות החברות") בצירוף סעיף 35(ב) לתקנון הקיבוץ שעניינו פקיעת חברות מחמת עקירת מקום מגורים.
37. עוד קבע עו"ד בראון, כי בניגוד לעמדת החוקר יכול והתקיימו במקרה דנן גם תנאי סעיף 35(ג) לתקנון הקיבוץ שעניינו פקיעת חברות מחמת הודעת יזומה על עזיבת הקיבוץ.
38. על החלטתו של עו"ד בראון הגיש המבקש את הערעור בגינו ניתן פסק הדין.

ג. תמצית טיעוני המבקש

39. בקצירת האומר טוען המבקש, כי לא מסר הודעת עזיבה וגם הקיבוץ לא ראה בו כמי שמסר הודעה כאמור. לטענתו, הטענה לפיה הודיע לכאורה על עזיבתו, הועלתה רק בשלב מאוחר של ההליכים וכטענה חלופית לטענה בדבר פקיעת החברות מחמת עקירה. לטענתו, עובדה היא כי מזכיר הקיבוץ, מר [REDACTED], לא הודיע את דבר עזיבתו הלכאורית למי מבעלי התפקידים בקיבוץ, לא דיווח על כך לוועד ההנהלה ולמעשה לא ערך כל פעולה הקשורה בעזיבת חבר את קיבוצו. בנוסף, המשיב אף לא זימן את מר [REDACTED] ליתן התייחסותו לטענה בדבר הודעת עזיבה, שכן אין חולק כי גם הלה לא ראה בשיחה שקיים עם המבקש כהודעת עזיבה.
40. בנוסף טוען המבקש, כי אין חולק על כך שלא מסר הודעת עזיבה מפורשת. משלא בוצע למבקש הליך סדור ופורמאלי בדבר מעמדו בקיבוץ, טרם גריעתו מפנקס החברים - הוא היה ועודנו חבר קיבוץ. ודוק, המבקש שלח לקיבוץ ביום 31.5.2003 הודעה לפיה הוא "מנסה למצוא פתרון אחר", כגון הגדרת סטטוס אחרת, חופש מיוחד מהלימודים, עצמאות כלכלית - אחר ומשכך לא שלח הודעת עזיבה. לטענת המבקש, הודעה זו המצביעה על היעדר גמירות הדעת מהווה סימוכין לכך שלא הסכים להודיע על עזיבה. יתרה מכך, גם החוקר מטעם משרדנו מצא כי אין באותה "צטלה" שנרשמה על ידי מזכיר הקיבוץ כדי להוות הודעה של עזיבה מטעם המבקש.
41. לטענת המבקש, גם הקיבוץ העלה ספק ביחס להודעת העזיבה בתגובתו לדיון בפני הרשם מיום 23.12.20, לפיה "לא הייתה הודעה מסודרת ותקינה ואני המלצתי ללכת לבימ"ש ולפתור את הדבר הזה שם".
42. בנוסף, העובדה כי איש מבעלי התפקידים בקיבוץ לא קיבל הודעה פורמלית על עזיבתו, מעידה על כך שהוא לא מסר הודעת עזיבה, אף לא הודעה משתמעת.
43. הגב' [REDACTED] (להלן: " [REDACTED] "), בעלת תפקיד בקיבוץ בכל השנים הרלוונטיות, אשר לקחה חלק פעיל בהליכים נשוא המחלוקת, אישרה מספר פעמים כי בכל שיחותיה עם המבקש, כי הלה הודיע לה כי בכוונתו לשוב ולהתגורר בקיבוץ וכי הוא רואה עצמו כחבר לכל דבר ועניין.
44. המבקש טוען, כי טענת הקיבוץ כי חתם בשנת 2010 על הסכם תושבות, נדחתה במסגרת פסק הדין ומשכך לא ניתן להעלות טענה זו פעם נוספת.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

45. בנוסף טוען המבקש לאפליה ביחס לחברים אחרים, בכל הנוגע ליציאתו לחופשה ואי שימור זכויותיו בקיבוץ. לטענתו, שנות החופשה בה שהה, לא היו חריגות מה גם שחברים אחרים יצאו ועקרו מגוריהם מהקיבוץ לשניים ממושכות, לעתים אף יותר ממנו, אולם בניגוד לאופן הטיפול בעניינו, הם לא הוצאו מחברות בקיבוץ.

46. עוד טוען המבקש, כי מתוך הרשימה הארוכה שהציג המשיב, רק ביחס לארבעה חברים הסתיימה החברות מחמת עזיבה ([REDACTED]). לטענתו, הפרקטיקה הנהוגה בקיבוץ הייתה כי חבר המודיע על עזיבה נדרש לעשות זאת באופן מפורש ובכתב. המבקש מציין כי בשנת 2014, כארבע שנים לאחר ששב להתגורר בקיבוץ, המשיב פנה באופן יזום למספר רב של חברים, אשר שהו בחופשות לתקופות דומות ואף ארוכות יותר, כאמור, והודיע להם כי עליהם לשוב ולהתגורר בקיבוץ, אחרת הקיבוץ יפעל להפקעת חברותם. בעניין זה, טוען המבקש, המשיב בחר "לברור ולהסתיר" מסמכים רבים, והעביר התייחסות לחברים או לפחות חלקם, רק לנוכח התעקשותו של המבקש.

47. המבקש דוחה את טענת המשיב בדבר אי זכאותו לדמי עזיבה, ולטענתו המדובר בטענה כבושה ושאינה מבוססת, שהועלתה בשלב מאוחר ביותר של ההליך. לטענתו, רק לאחר דרישת עוזר הרשמת, הציג המשיב "תחשיב" לפיו המבקש לא זכאי לדמי עזיבה, לאור "נוהל" עלום, אשר לא צורף, והדוגמאות שהוצגו הן משנות ה-70 וה-80. מנגד, במכתב שנשלח למר [REDACTED], ביום 17.8.99 נרשם, כי בהתאם להחלטות הקיבוץ, חבר שאינו מחזיר לקיבוץ עם סיום לימודיו שנת עבודה מלאה בקיבוץ, ישיב סך השווה למחצית מעלות לימודיו, היינו, נוהל אחר לחלוטין.

48. כמו כן טוען המבקש, כי המשיב לא הציג כל ראיה לעניין תשלומי דמי עזיבה ביחס לרוב החברים שהסתיימה חברותם בקיבוץ, ולמעשה פירט כיצד נהג במקרים דומים, אך ורק עבור מספר חברים בודדים. בהקשר זה ציין המבקש רשימה שמית של חברים לשעבר, אשר הוזמנו לברר את זכאותם לקבלת דמי עזיבה, או שנערך עמם תחשיב במועד עזיבתם ו/אחר, בשונה מהשתלשלות הדברים בעניינו של המבקש.

49. באשר לטענת המשיב בעניין שיוך, ולפיה הרשימה שהועברה לוועדת הפרוגרמות בשנת 2006, הכוללת את שמות החברים הזכרים לשיוך, אשר שמו של המבקש אינו נכלל בה, לטענת המבקש, מדובר ברשימה שלא פורסמה לחברים וממלא אין בה כדי לקבוע מי יוגש לשיוך, הגם שעד מועד זה המשיב לא השלים את הליך השיוך וזאת בניגוד לטענתו.

50. בסיפא של עיקרי טיעוניו מציין המבקש, כי בית המשפט המחוזי בירושלים למעשה ביטל את העילה שעמדה בבסיס טיעוני המשיב, ולפיה המבקש אינו חבר קיבוץ משום שעקר ממנו באופן שהצדיק את הפקעת חברותו. הוריו המבוגרים של המבקש מתגוררים בקיבוץ והמבקש, אשר ראה ורואה עצמו חבר קיבוץ וחלק אינטגרלי מהקהילה, נושא במרבית הנטל בטיפולם.

ד. תמצית טיעוני המשיב

51. לטענת המשיב, המבקש שב להתגורר בקיבוץ בשנת 2010 לאחר ארבע עשרה שנים שבהן שהה מחוצה לו, ועם חזרתו לקיבוץ הובהר לו כי הוא איננו חבר בקיבוץ.

52. בשנים 2010-2015 ניסה המבקש לבחון את זכויותיו בקיבוץ ואף פנה לרשם האגודות השיתופיות בעניין זה (מס' פנייה 142/3931/2014).

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

53. ביום 3.11.14 התקבלה במשרדי הרשם הודעתו של ■■■■■ בה פירט כי העניין נסגר כי הוא אינו חבר בקיבוץ וכי בכוונתו להתחיל בהליכי קבלה לחברות. חרף זו פנה ■■■■■ לקיבוץ ביום 23.2.16 (מוצג טו' אותו הציג הקיבוץ) ודרש הכרה בו כחבר.
54. בנוסף, במהלך השנים התקבלו שלוש הכרעות מהותיות בעניינו של ■■■■■ : המלצת החוקר מיום 10.1.18, ולפיה הנתק בין ■■■■■ לקיבוץ היה טוטאלי עד כי חברותו פקעה, החלטת עוזר הרשם, מר טל בראון במסגרתה אומצו המלצות החוקר, ופסק הדין בערעורו של ■■■■■ (עמ"נ 3009-09-18), אשר ביטל את החלטת עוזר הרשם, וקבע כי על הרשם לבחון אם חברותו של המבקש בקיבוץ פקעה מכוח הוראות ס' 35(ג) לתקנות הקיבוץ. לטענת המשיב, בניגוד לטענת המבקש, לא הוגבל בירור זה לשני נושאים בלבד (דמי עזיבה וטענת הפליה), אלא ההיפך, על מנת שתינתן הכרעה מחייבת בהתייחס למכלול הטיעונים (ס' 41 לפסק הדין).
55. לטענת המשיב, כפי שנקבע בפסק הדין, את המסקנה הלכאורית בדבר הודעת העזיבה של המבקש, ביססה החלטת העוזר לרשם, מר בראון, אשר נשענה על שני אדנים – הראשון נוהל יציאה לחופשה עליו חתם ■■■■■ בשנת 1999 ולפיו אם לא פנה החבר בבקשה להארכת חופשתו יחשב כמי שהודיע על עזיבת הקיבוץ. לטענת המשיב, אין חולק כי המבקש לא פנה להארכת חופשתו ומשכך אין הצדקה או נימוק לכך שהתחייבות חוזית ברורה וחד משמעית תהפוך לאות מתה. והשני – הודעת עזיבה טלפונית למנהל הקהילה, מר ■■■■■ ובדוא"ל אלקטרוני ששלח ביום 31.5.03.
56. לטענת המשיב, הודעת הדוא"ל אינה כללה בקשה לאשר שנת חופש נוספת ולכלל היותר מעידה על "תהיות לגבי העיתוי" כלשונה, אולם ניכר ממנה, כי המבקש ביקש אוזן קשבת יותר מאשר פתרון אמיתי, ובכל אופן המבקש אינו חוזר בו מהודעתו הטלפונית, כפי שתועדה במזכר שכתב המזכיר.
57. עוד טוען המשיב, כי פסק הדין תומך בגישת הקיבוץ לפיה יש לבחון את האינדיקציות לכוונת הצדים בזמן אמת. לטענת המשיב, פסק הדין לא ביטל את הקביעות, אשר פורטו בהחלטת עוזר הרשם בראון, ואף לא קבע כי אין בהן די על מנת לבסס הפסקת חברות מחמת הודעת עזיבה. בעניין זה, ניכר מפסק הדין כי הטעם להשבת הדיון לרשמת הינו טכני מפאת העדר קביעה ואין מדובר באי הסכמה לנימוקים הכלולים בהחלטת עוזר הרשם בנוגע להודעת העזיבה.
58. המשיב מפנה לפסיקה בעמ"נ 52060-10-21 מור ואח' נ' קיבוץ רעים ו- ע"א 6942-12-10 גולן נ' כפר בלום (פורסמו בנבו), במסגרתם נקבע כי ככל שקיים ספק בדבר בפסקת חברותו של מאן דהוא (ובמקרה זה, מוכחש כי קיים ספק כלשהו), יש לבחון את ה"אינדיקציות לכוונת הצדדים בזמנו" ולברר על בסיסן אם אכן התכוונו המבקש והמשיב כי חברותו של האחרון תופסק. זאת ועוד, המבקש לא רק שלא קיבל דמי עזיבה, הרי שלא הציג ולו אינדיקציה אחת אשר יש בה כדי לבסס ספק באשר לאומד דעת הצדדים או לכוונתם בשנת 2003 ובשנים שלאחריה.
59. לטענת המשיב, אדישותו של המבקש להליך השיוך, הרי שטענותיו בעניין זה, כפי שנשמעו בדיון וכפי שפורטו בסעיפים 30-31 לסיכומיו, הן טענות מתחמקות ותמוהות. המבקש מנסה להסיט את הדיון ולמקדו ברשימה לוועדת הפרוגרמות בעוד הוא גילה אדישות להליך השיוך. לטענת המשיב, אין כל היתכנות לטענתו של המבקש כי לא היה מודע לעצם קיומו של ההליך.
60. המשיב טוען כי הציג שלל אינדיקציות המעידות על אומד דעתם של המבקש ושל המשיב בשנים 2003-2016, אשר אינן מותירות כל מקום לספק בכך שמסוף חודש מאי 2003, הקיבוץ והמבקש עצמו לא ראו בו כחבר. לעניין זה מציין המשיב את מכתבו של מר ■■■■■ מיום 23.6.03 לאגף אכלוס במשרד השיכון בו נכתב

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

- במפורש כי המבקש הודיע על עזיבת הקיבוץ, ואת מכתב מנהלת הקהילה מיום 13.8.09. בנוסף להעדר כל פניה של המבקש לבירור זכויותיו בהליך השיוך והנתק המוחלט בינו לבין הקיבוץ בשנים 2003-2014.
61. באשר לטענת המבקש להפליה, טוען המשיב כי בחינת הקיבוץ מעלה כי המבקש לא הופלה לרעה כלל. מלבד חבר אחד אשר הצליח לשמור על חברותו חרף הנתק בקיבוץ, כלל חברי הקיבוץ אשר שהו מחוצה לו לאורך שנים, אינם עוד חברים. פסק הדין לא פסל את הקביעה לפיה גם אם קיימים מקרים דומים בהם נהג הקיבוץ אחרת מאשר במבקש, אין בכך כדי להשיב את המבקש לחברות בקיבוץ, אלא הוסיף כי מקרים דומים עשויים להעיד על ההתנהלות המקובלת בקיבוץ.
62. זאת ועוד, המשיב פירט לבקשת המבקש את נסיבותיהם של חברים רבים, מתוכם רק ארבעה בלבד הודיעו על עזיבה בכתב. לא ניתן ללמוד ולו גם על חבר אחד, אשר שמר על חברותו חרף שהייה מחוץ לקיבוץ לתקופה של 14 שנים ובנתק מוחלט. המשיב סוקר רשימה שמית של חברים שעזבו, על מנת להצביע על כך שהתקיים נוהג בקיבוץ ולפיו הפסקת חברות לא דרשה הודעת עזיבה כלשהי, וכי המשיב דווקא נהג להפסיק חברות בו ללא הודעה או הליך, ואף מבלי לעדכן את מסודות הקיבוץ.
63. לטענת המשיב, בשנת 2014 אכן נערך "מבצע" לאיתור חברים המתגוררים בקיבוץ ומחוצה לו ואמנם חלק מהחברים שבו והיתר הוצאו מחברות אולם בשנה זו נהג הקיבוץ אחרת מכפי שנהג למעלה מעשור קודם לכן בשל מספר סיבות מהותיות ובהן תיקון תקנון הקיבוץ בשנת 2009, כך שנוספה דרישת כתב להודעת עזיבה, חידוד הפסיקה בעניין הפסקת חברות וכן לאור שיפור במצבו הכלכלי של המשיב.
64. באשר לסוגיית דמי העזיבה, טוען המשיב כי מן המסמכים שהוצגו עולה בבירור קיומו של נוהל המחייב חבר שלמד במימון הקיבוץ להשיב לקבוץ תמורה כלשהי בגין לימודיו. אין ולא יכול להיות חולק כי במועד בו הופסקה חברותו היה המבקש מחויב להשיב לקיבוץ תמורה כלשהי בגין ארבע שנות לימודיו. בנוסף, התמורה שהיה על המבקש להשיב עולה על דמי העזיבה שהיו מגיעים לו במועד הפסקת חברותו.
65. לטענת המשיב, הוכח באמצעות דברי נציגותיו בדיון שהתקיים בפני סגן הרשמת, כי באותה תקופה המשיב לא ראה במבקש כמי שזכאי לדמי עזיבה, ומסיבה זו- ולא מכל סיבה אחרת, לא שילם לו דמי עזיבה.
66. בהתייחס לטענת המבקש באשר להתייחסות הקיבוץ לסוגיית דמי העזיבה במקרים אחרים טוען המשיב, כי ברי כי חבר אשר ביקש לקבל דמי עזיבה, קיבל מענה מתאים. לטענת המשיב, עצם ההזמנה לברר את הזכאות לקבלת דמי עזיבה מעידה על כך שבשנים עברו, המשיב לא נהג לשלם ואף לא ביצע בדיקה ביוזמתו, ותחשיב בוצע לבקשת החבר המעוניין בכך.
67. בסיפא של הדברים טוען המשיב כי המבקש לא הוכיח ולו פגם טכני פעוט שנפל בהליך הפסקת חברותו בשנת 2003, ובכל מקרה, גם לו ימצא כי אכן נפל פגם כזה, הרי שהעדפת פרוצדורה על פני המהות תוביל למצבור פניות מצד חברים לשעבר, בכלל קיבוצי ישראל, בדרישה לקבלת זכויות, ואלו בהכרח יוקנו להם – ככל שקיבוצם לא יוכל להוכיח, לאחר שנים רבות של נתק או שתיקה, כי חברותם הופסקה באופן "תקיין". בעניין זה מועלית אף טענת התיישנות שהועלתה בכל שלב משלבי ההליך וטרם זכתה להתייחסות.

ה. דיון והכרעה

68. בטרם אכריע בטענות הצדדים אבהיר- כי לאור המסמכים הרבים אותם המציא הקיבוץ לאחר חזרת התיק למשרדנו מבית המשפט המחוזי, לאור עמדת עו"ד גושן כפי שבאה לידי ביטוי בסעיף 6.3 לדוח חקירתו מיום 1.1.2018 במסגרתה ציין כי לעמדתו אין לראות בתזכיר מזכיר הקיבוץ ובהודעת הדוא"ל מטעם המבקש משנת 2003 הודעת עזיבה וולונטרית ואף לאור עמדת ב"כ המבקש, כפי שהובהרה במסגרת הדיון

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

מיום 6.2.2022 (עמ' 6) לפיה אין צורך במינוי חוקר, לא ראיתי לנכון למנות חוקר נוסף ו/או להשלים את החקירה אותה ערך עו"ד אביתר גושן בזמנו, זאת על מנת למנוע הוצאות מיותרות לצדדים.
69. לצורך הכרעה בבקשה זו, אסתפק בדו"ח החקירה אותו ערך עו"ד גושן, מהתרשמותי מהצדדים כפי שבאה לידי ביטוי בדיון מיום 6.2.2022 וכן בבדיקה המקיפה אותה ערכתי למסמכים אותם העביר הקיבוץ.

הודעת עזיבה

70. סעיף 35(ג) לתקנון הקיבוץ שהיה בתוקף בתקופה הרלוונטית לענייננו קובע כי חברותו של חבר פוקעת, עם מתן הודעה לקיבוץ בדבר יציאתו מהקיבוץ- ניתן לראות כי התקנון דאז (בניגוד לתקנון המאושר היום) לא קבע כיצד הודעת העזיבה צריכה להיראות ולא הייתה כלל חובה כי הודעה זו תהיה בכתב.

71. בע"א (נצ" 6942-12-10 אורן גולן נ' קיבוץ כפר בלוס [פורסם בנבו] להלן: "פרשת גולן") קבע בית המשפט המחוזי ביחס לצורת הודעת העזיבה כי:

"נסיבות בהן חבר מודיע על עזיבתו את הקיבוץ, מקיימות פרשנות חד משמעית למהלך העזיבה, כזו אשר ככלל אינה צריכה בירור וליבון. במקרים פרטניים, בהם קיימות ספקות באשר להודעה זו, אם נמסרה ואם לאו, יש לחתור לקיומו של הליך פורמאלי המברר את סטטוס המעמד, מעבר להודעת החבר".

72. עוד נקבע בפרשת גולן כי:

"בבואנו לפרש הוראה שבתקנון האגודה השיתופית ראוי להקפיד על הפעלת עקרון תום-הלב וכללי הגינות".

73. בעמ"נ (י-ם) 52060-10-21 נועה ויריב מור נ' קיבוץ רעים אגודה שיתופית חקלאית בע"מ [פורסם בנבו] להלן: "פרשת מור" קבע בית המשפט המחוזי בירושלים בנוגע לאי בהירות הודעת עזיבה מטעם חברי קיבוץ כי:

"מצופה היה למצוא פנייה נוספת מטעמם בסמוך המבהירה את אותם דברים. לא רק שפנייה שכזאת אינה נמצאת בסמוך לאותה הודעה, אלא שעד שנודע למערערים על סוגיית השינוי שמאפשר שיוך דירות, הם המשיכו בהתכתבות באשר לזכויות להם הם זכאים, ככאלה שעזבו את הקיבוץ. התכתבות זו מלמדת כי הם אכן ראו באותה הודעה ככזו המפקיעה את חברותם וזאת על דעתם ותוך השלמה מלאה עם הדברים - גם בחלוף הזמן ובחלוף כל כעס (אשר ייתכן ונלווה למהלך הדברים בטרם נשלחה ההודעה)".

74. עוד נקבע בפרשת מור כי כאשר מדובר בנתק בין החברים לבין הקיבוץ לתקופה ממושכת במקרה זה 4 שנים **"לא ניתן לקבל את הטענות שהם מעלים כעת ולבטל היום את הפקעת חברותם באופן שיתוקן פנקס החברים של הקיבוץ ואלה ישובו ויכללו בו מחדש".**

75. כפי שניתן לראות בהלכה הפסוקה נקבע בצורה מפורשת כי במידה ויש ספק לגבי הודעת העזיבה מצד החבר, על הקיבוץ לבצע הליך פורמאלי המברר את סטטוס המעמד מעבר להודעה- יחד עם זאת מצופה ממי שהיה חבר לפנות בעניין זה לקיבוץ ולא להותיר נושא זה "באוויר" וכאשר מדובר בנתק ארוך מצד החבר קשה לקבל את דרישת החבר כי פנקס חברי הקיבוץ יתוקן.

76. נשליך את קביעות ההלכה הפסוקה בפרשות מור וגולן לענייננו.

77. במקרה דנן תקנון האגודה (דאז) לא קבע כיצד הודעת העזיבה צריכה להיראות ולא הייתה חובה שהודעה זו תהיה בכתב.

78. יחד עם זאת, לאור חוסר הבהירות בעניין, כפי שעולה מן המסמכים אבחן את הסוגיה לעומק.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

79. כאמור לעיל, בסוף חודש מאי 2003 יוצר המבקש קשר טלפוני עם מזכיר הקיבוץ מר [REDACTED]. לאחר שיחה זו, עורך מר [REDACTED] מזכר בו נכתב, כי המבקש הודיע טלפונית על עזיבה מתאריך גמר חופשה מאושרת 19.12.2002.
80. יום למחרת כתיבת המזכר כותב המבקש דוא"ל למר [REDACTED] אשר מפאת חשיבות העניין יצוטט להלן הדוא"ל במלואו:
"שלום, [REDACTED]"
- בהמשך לשיחתנו חשבתי לשלוח לך את מכתב העזיבה פה בדואר האלקטרוני, אך בינתיים עלו בי תהיות לגבי העיתוי. משפחתי עוברת עתה ימים קשים מאוד בתוך חיי הקיבוץ, שבילים מוכרים רועדים תחת רגליהם, המדרגות נראות פתאום שלא מסתיימות, תחושות של איום, אין ואיך ואיפה לנוח. אני לא נמצא קרוב מספיק לתמוך בהם, וחושבני שמכתב כזה, פרסום נוסף על השם מעל דפי העלון בנושא קרוב כל - כך עם קיטונות השמחה לעיד שעשויים להצטרף, עשוי רק להרע, בטוחני שאפשר למצוא לכך פתרון אחר.
- אני מתכוון להתחיל ללמוד שוב לימודים יקרים בשנה הבאה, ועד כמה שאני מבין, אם הייתי רוצה לצאת ללימודים מתוך מסגרת הקיבוץ, הייתי צריך להפסיק את רצף העבודה שלי פה ולחזור כדי לצאת מבפנים, ולקוות שהלימודים יאושרו (אשמח אם תגלה לי שטעיתי).
- האם אפשר לעת עתה למצוא הגדת סטטוס אחרת? חופש מיוחד ללימודים עצמאות כלכלית?
- אני מקווה שהדברים הובנו, כמו הסיבה לפתיבתם. בהזדמנות זו אני רוצה להודות לך על האמפטיה שאני מרגיש מצדך ביחסך ובקולך תודה. אשמח לתשובתך".
81. החוקר גושן קבע בהתייחס למסמכים אלה- כי אין לראות בהם כהודעת עזיבה.
82. בהתייחס לקביעת עו"ד גושן- ציין עו"ד בראון בהחלטתו מיום 22.4.2018, כי יכול ובמקרה דנן התקיים גם התנאי הקבוע בסעיף 35(ג) לתקנון הקיבוץ קרי הודעת עזיבה יזומה.
83. כפי שאפרט להלן, בשונה מעו"ד בראון אשר לא היה נחרץ בקביעתו- אני סבור כי מהמזכר של מר [REDACTED], מהודעת הדוא"ל של המבקש אליו, מיתר העובדות כפי שעלו מהמסמכים בתיק זה, מהדיון אותו קיימתי בפניי וכן מהמבחנים אשר נקבעו בהלכה הפסוקה, ניתן לראות בבירור כי אף אם המבקש לא הודיע בצורה מפורשת על עזיבת הקיבוץ, ניתן לראותו, כמי שהודיע על עזיבת הקיבוץ.
84. כאמור לעיל, לקראת סוף שנת 1999 חתמו הצדדים על נוהל יציאת חבר לחופשה מיוחדת. בסעיף 6.3 להסכם זה נקבע בצורה מפורשת כי: "לא פנה החבר בבקשה להארכת החופשה ולא התקיימו התנאים האמורים בסעיף 4' ו-6 לעיל יחשב החבר כמי שהודיע על עזיבת הקיבוץ."
85. אין חולק כי לאחר סיום חופשתו ביום 19.12.2002 לא פנה המבקש לקיבוץ וביקש אורכה לחופשה זו ולא ניתן להתעלם מהוראות הסכם זה.
86. בנוסף, מקובלים עלי דברי עו"ד בראון כפי שבאו לידי ביטוי בהחלטתו הנ"ל (סעיפים 22-24), לפיהם מדבריו של המבקש כפי שבאו לידי ביטוי בהודעת הדוא"ל למר [REDACTED], ניתן לראות כי הייתה לו כוונה להודיע על עזיבת הקיבוץ, אך היו לו תהיות לגבי עיתוי עזיבתו וניתן לראות כי גמירות דעתו הייתה לעזוב את הקיבוץ.
87. גם מדברי המבקש בהודעת הדוא"ל למר [REDACTED], בעניין הגדרת הסטטוס שלו בקיבוץ ניתן לראות כי המבקש היה מודע היטב לכך, לפיו במצב העובדתי לפיו לא מאושרת לו חופשה נוספת ע"י האסיפה הכללית, לכל

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

הפחות באחריותו לדאוג לכך כי מעמדו יוגדר ע"י הקיבוץ- שאם לא כן, המשמעות של אי חזרתו לקיבוץ, הינה עזיבת הקיבוץ.

88. בנוסף בשנת 2006 מעביר הקיבוץ לוועדת הפרוגרמות במשרד החקלאות, את רשימת החברים הזכאים לשיוך דירות, **בתוכם הורי המבקש ואחיו**- בעניין זה אבהיר כי **איני מקבל** את עמדת ב"כ המבקש והמבקש עצמו, כפי שבאה לידי ביטוי בכתבי הטענות מטעמם ובמסגרת הדיון בפני, לפיה לרשימת החברים שהועברה לוועדת הפרוגרמות אין כל נפקות משפטית ושום רלוונטיות וחברי הקיבוץ כלל לא ראו רשימה זו ולא דיברו עליה כלל (ראו פרוטוקול הדיון מיום 6.3.2022 עמ' 7 ו-8 דברי ב"כ המבקש ודברי המבקש עצמו בעמ' 10)

89. אפנה בעניין זה לדברי בית המשפט המחוזי בנצרת בת"א (נצ" 58-10 אילן לוי נ' הגושרים אגודה שיתופית חקלאית (פורסם בנבו) בנוגע להליך שיוך הדירות הקיבוצים ככלל ובנוגע לרשימת החברים המופנית לוועדת הפרוגרמות לפיהם:

"ניסיון החיים והשכל הישר מלמדים כי עניין שיוך הדירות אכן עשה מהפכה בקיבוץ, כאשר בניגוד למצב הקודם בו נערך חוזה משבצת בין הקיבוץ לבין המנהל, על פיו הקיבוץ הינו השוכר ואילו לחבר יש זכויות של בר רשות בלבד, התרחש שינוי מהפכני במסגרתו הפך חבר הקיבוץ לחוכר ישירות מאת המנהל. הגיוני כי לנוכח שינוי כה מהפכני יתעניין לעומק כל חבר קיבוץ בזכויותיו החדשות, והדבר אינו מתקבל על הדעת ומנוגד לשכל הישר – בהעדר כל ראיה ממשית הסותרת עובדות אלה – שחבר בקיבוץ לא ינקוט בצעד אקטיבי כלשהו כדי לברר את זכויותיו לעניין שיוך דירות".

90. ניתן ללמוד מדברי בית המשפט בפרשת לוי גם למקרה דן, שכן לא סביר בעיניי כי המבקש לא ידע על הליך שיוך הדירות בקיבוץ, קל וחומר שהוריו ואחיו נמצאים ברשימה אשר הועברה לוועדת הפרוגרמות מה שאומר דרשני על התנהלותו ועל העובדה כי עוד באותה העת, המבקש הבין בעצמו כי חבר קיבוץ הוא כבר לא.

91. בנוסף בל נשכח כי מדובר בקיבוץ בו מתקיימים חיי קהילה ולא סביר בעיניי כי הוריו של המבקש ואחיו שהינם חברי הקיבוץ והתגוררו בו אז והיום לא ידעו כי הליך השיוך רוקם אור וגידים, שכן ברי הוא, כי שוחחו על הנושא בשבילי הקיבוץ ומקובלת עליי טענת הקיבוץ בעניין זה, לפיה מדובר בתהליך ארוך אשר אינו מתמצה, ברשימה אותה העביר הקיבוץ לוועדת הפרוגרמות.

92. בעניין זה, מקובלים עלי דבריה של הגב' [REDACTED] מטעם הקיבוץ בדיון בפני מיום 6.2.2022 (עמ' 11) לפיהם:

"אני רוצה להסב את תשומת לבכם שבתקנון השינוי היה נספח שיוך. משם יש מכתב שיוך ומשם חברי ידעו שיהיה שיוך בקיבוץ מתי שנתקדם איתו אבל [REDACTED] לא ידע כי הוא לא היה פה וההורים של [REDACTED] ודאי שידעו והאחים, האח והאחות שלו שחיים פה כמו כולנו ידעו את זה".

93. גם לא ניתן להתעלם מהעובדה כי בין השנים 2003-2010 (**שבע שנים**!!) המבקש לא יוצר כל קשר עם הקיבוץ אשר באותה העת כבר החל הליך של שיוך דירות ועניין זה גם עומד לחובתו של המבקש ומראה כי גם הוא ידע בעצמו והשלים עם העובדה כי חבר קיבוץ הוא כבר לא.

94. נוסף על הכול וכפי שנאמר לעיל, ביום 3.11.2014 מודיע המבקש למנהל הקהילה בקיבוץ בשתי הודעות מייל כי חבר קיבוץ הוא כבר לא.

95. גם לאחר בחינת כלל המסמכים אותם המציא הקיבוץ בנוגע לחברים אחרים אשר חברותם בקיבוץ הופסקה (31 במספר) עולה בבירור כי לא היה בקיבוץ נוהל ברור בעניין נראות הודעת העזיבה ורק בארבעה

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

מקרים הודיעו חברים על עזיבת קיבוץ [REDACTED] ביתר המקרים הופסקה חברותם של החברים בקיבוץ מבלי שהגישו הודעת עזיבה מסודרת. 96. מכלל הנסיבות אותם בחנתי לעיל, ניתן לראות בצורה מפורשת, כי גם עם המבקש לא הודיע באופן ברור על עזיבתו הוא השלים איתה- וידע כי הוא אינו חבר קיבוץ.

סוגית האפליה

97. כפי שאפרט להלן לאחר שבחנתי את המסמכים הרבים אותם העביר הקיבוץ למשרדנו במסגרת הליך זה- לא מצאתי כי המבקש הופלה לעומת חברים אחרים.

98. כאמור לעיל- הקיבוץ המציא מסמכים רבים להוכחת אי אפלייתו של המבקש, לרבות מסמכי חברים אשר יצאו לחופשה/עזבו את הקיבוץ וכן את נוהל החופשה המיוחדת (נספח א' לטעון הקיבוץ) אשר אושר באסיפה הכללית של הקיבוץ ביום 17.1.04.

99. בהתייחס למסמכים אלה, טען המבקש, כי שנות החופשה בהן שהה, לא היו חריגות מה גם שחברים אחרים יצאו ועקרו מגוריהם מהקיבוץ לשניים ממושכות, לעתים אף יותר ממנו, אולם בניגוד לאופן הטיפול בענייניו, הם לא הוצאו מחברות בקיבוץ ושמרו על חברותם באמצעות תשלום חודשי לקיבוץ.

100. בעניין זה המבקש טען בנוסף, כי בשנת 2014 פנה הקיבוץ, באופן יזום למספר רב של חברים, אשר שהו בחופשות לתקופות דומות ואף ארוכות יותר, כאמור, והודיע להם כי עליהם לשוב ולהתגורר בקיבוץ, אחרת הקיבוץ יפעל להפקעת חברותם.

101. אדגיש, כי לא מצאתי ממש בטענותיו של המבקש ואנמק את עמדתי להלן- טענותיו של [REDACTED] הועלו על ידי במסגרת הדיון אותו ערכתי עם הצדדים ביום 6.3.2022.

102. במסגרת זו שאלתי את ב"כ הקיבוץ כדלקמן (ראו בסיפא של עמ' 3 לפרוטוקול וברישא של עמ' 4 לפרוטוקול):

"ציינתם בכתבי הטענות ... שהיו כאלה שבעצם שמרו על המעמד שלהם בקיבוץ באמצעות זה ששילמו איזה שהוא משהו, זה משהו שאתם הצעתם לאותם חברים או שאותו חבר ספציפי בא ועשה את זה ביוזמתו כדי לשמור על הזכויות שלו בקיבוץ? זו נקודה שלא הבנתי?".

103. בתשובה לכך ענתה ב"כ הקיבוץ כי:

"אני אסביר. ב- 17.1.2004, צרפנו את זה לנספחים שלנו, זה במקרה נספח א', היה נוהל. נוהל חופשה מיוחדת.... מה שקרה כאן וזה באמת חצי שנה קצת יותר מהמועד [REDACTED] עזב. התקבלה החלטה, נספח א' בכתב הטענות, נוהל חופשה מיוחדת משנת 2004, אחרי [REDACTED] עזב, אחרי שהוא כבר לא היה חבר, התקבלה החלטה בקיבוץ שאומרת שחבר בחופשה יכול לשמור על הזכויות שלו כחבר קיבוץ. ואכן היו חברים שכך הקיבוץ פעל בעניינם. זה לא היה נוהג זה לא היה משהו ערטילאי, זו הייתה החלטה שהתקבלה באסיפה, ואתה יכול לראות אותה, ההחלטה הזאת באמת אפשרה לאנשים שעזבו אחרי [REDACTED], אחרי שנת 2004, לחופשה מיוחדת, אפשרה להם לשמור על הזכויות שלהם בתשלום של, אם הם היו ממשיכים לשלם מיסים שלהם לקיבוץ. אם הם היו ממשיכים לשלם את המיסים בקיבוץ. [REDACTED] איננו, אי אפשר ליישם אותה עליו. התקבלה אחרי [REDACTED] עזב. על אותה רמיזה, שאנשים בעצם שילמו שוחד לקיבוץ במשך שנים הצליחו לשמור על החברות שלהם, לא יודעת אם ראיתי את זה במסמכים אליך אך בהחלט ראיתי מן רמיזה כזו של איזה שהוא משהו מתחת לשולחן או לא תקין, לא. זה פשוט נוהל שלא

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

- חל על [REDACTED]. זה פשוט לא היה בתקופתו. זה התקבל בשנת 2004 ועופר עזב ב 2003. בגלל זה, זה לא חל על [REDACTED] הנוהל לא חל על משהו שכבר לא חבר".
104. מתשובת ב"כ הקיבוץ ניתן לראות כי אין ממש בטענת המבקש לפיה הופלה ע"י הקיבוץ, שכן הנוהל במסגרתו חברים אשר יצאו לחופשה שילמו כספים לצורך שמירת מעמדם בקיבוץ, התקבל לאחר עזיבת המבקש את הקיבוץ בשנת 2004.
105. איני מקבל גם את טענת המבקש לפיה הופלה לעומת החברים האחרים, אשר בשנת 2014 הודיע להם הקיבוץ כי עליהם לשוב ולהתגורר בקיבוץ, אחרת תופקע חברותם- ומקובלת עלי עמדת הקיבוץ כפי שבאה לידי ביטוי בעניין הן בסיכומים מטעמו והן במסגרת הדיון מיום 6.2.2022.
106. במסגרת סיכומיו, הסביר הקיבוץ את הרציונל מדוע פנה לחברים אשר התגוררו מחוץ לקיבוץ בשנת 2014. הקיבוץ נתן שלושה טעמים לכך:
- 106.1 תיקון תקנון הקיבוץ בשנת 2009 והוספת דרישת הכתב להודעת העזיבה.
- 106.2 חידוד הפסיקה בעניין הפסקת החברות וההבנה של הקיבוץ כי עליו לנהוג אחרת.
- 106.3 שיפור מצבו הכלכלי של הקיבוץ והעובדה כי ערכה הכלכלית של החברות בקיבוץ עלה משמעותית וחברים לא ויתרו בנקל על חברותם.
107. לעניין זה יפים דבריה של הגב' [REDACTED] כפי שבאו לידי ביטוי בדיון (עמ' 11) לפיהם:
- "אבל מה שקרה שהשנים התגלגלו, התרגלנו לשינויים וכו' וכו' ואותם בנים שהיו סטודנטים הם כבר גמרו ללמוד, הם נשארו בחוץ הם לא חזרו לקיבוץ. הקיבוץ החליט לעשות סדר. הוא ראה שהשנים עוברות, והאנשים האלה אמנם התקבלו כי הם רוצים שיוך, אבל הם לא פה, והוא יום אחד החליט שהוא עושה סדר ולכל החבורה הזאת הוא שלח מכתבים ב- 2014, אתם צריכים להחליט אתם חברים או לא חברים. אתם עדיין חברים על הנייר כרגע. אם אתם חברים תתכבדו ותבואו. שניים, כמו [REDACTED] אמרו אנחנו רוצים, נכנסו לתהליכים והם פה. כל היתר אמרו לא והם לא פה. נקודה ואין שום ויכוח. הם לא כן, לא חזרו ולא קיבלו שום מכתבים הודיעו להם כן או לא וזהו".
108. כן יפים לעניין זה דבריו של מנהל הקהילה בקיבוץ מר [REDACTED] כפי שבאו לידי ביטוי בדיון (עמ' 14) לפיהם:
- "הסיבה היא שבשנת 2004, כמו שנאמר כאן מקודם, הקיבוץ עבר הפרטה כי הוא היה בקשיים כלכליים. לא היה קל להיות אז חבר. אנשים שנשארו והחזיקו את החברות בעור שיניהם, והחזיקו את הקיבוץ ועבדו כמו חמורים עשו את זה בתנאים מאוד לא נוחים. אבל אחרי 10 שנים, שהאנשים בעמל רב הצליחו להחזיר את הקיבוץ לפסים, והמפעלים הרוויחו והקיבוץ התחזק ונהיה קיבוץ חסון שהתחיל לחלק בונוסים ודיבידנדים לחברים שלו והתחיל להפעיל את שיוך הדירות, נהייתה סיבה טובה לחזור לחברות וכנראה זאת הסיבה".
109. אציין כי הסברי הקיבוץ מקובלים עלי ולא מצאתי כי עצם הפניה של הקיבוץ לחבריו כי עליהם לשוב ולהתגורר בקיבוץ הפלתה את המבקש לעומת חברים אחרים- מה גם שהמבקש עזב את הקיבוץ 10 שנים קודם לכן (בשנת 2003) וככל הנראה רצה להתקבל לחברות כאשר הבין את היתרונות הכלכליים בלשוב ולהיות חבר בקיבוץ.
110. מעבר לכך, זכותו של הקיבוץ להפקיד על נהליו ולפעול בהתאם להוראות תקנונו, קל וחומר לאור שיפור מצבו הכלכלי.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

111. גם לא ברור לי, מדוע המבקש לא פנה לקיבוץ בבקשה להאריך את חופשתו בשנה נוספת עם סיום חופשתו המאושרת כפי שתברים אחרים עשו ומשכך אין לו אלא להלין רק על עצמו.

סוגית דמי העזיבה

112. בהתאם להנחיית בית המשפט המחוזי, במסגרת פרק זה, אבחן האם העובדה כי הקיבוץ לא שילם למבקש דמי עזיבה, מעידה על כך כי הקיבוץ לא התכוון להפסיק את חברותו בקיבוץ וכן אבחן האם הקיבוץ נהג במבקש בעניין זה, בשונה מחברים אחרים

113. לצורך הכרעה בעניין אתיחס למהותם של דמי העזיבה, למי הם ניתנים? ומהי משמעותם?

114. בע"א 5271/10 **נבט בן חיים נ' קיבוץ גבעת חיים איחוד** (פורסם בנבו) התייחס בית המשפט העליון לסוגית דמי העזיבה וציין כי דמי העזיבה הינם:

"סכום כסף הנצבר לטובת חברי הקיבוץ בנסיבות מסוימות, ואשר אותו זכאי לקבל מי שחברותו בקיבוץ נפסקה, למעט עקב פטירה. חישוב שיעורם של דמי העזיבה מתבסס, בין היתר, על הוותק בקיבוץ של הזכאי".

115. כפי שעולה מפרשת נבט- הרציונל בתשלום דמי העזיבה הינו לתת לחבר היוצא ו/או המוצע מהקיבוץ סכום כספי איתו יוכל להסתדר מחוץ לקיבוץ, שכן עד למועד עזיבתו או הוצאתו הוא היה חלק ממסגרת בה מתקיימת ערבות הדדית והקיבוץ דאג לכל מחסורו.

116. סעיף 77 לתקנון הקיבוץ שהיה בתוקף בתקופה הרלוונטית למקרה דנן קובע כי:

"נפסקה חברותו של חבר בקיבוץ מסיבה כלשהי, זכאי החבר שנפסקה חברותו כאמור לקבל:

"(ג) דמי עזיבה בסכום שנקבע בהתאם להחלטות התנועה והנחיותיה שאומצו ע"י הקיבוץ".

117. סוגיית תשלום דמי עזיבה לחבר היוצא או מוצע מקיבוץ, מוסדרת כיום בסעיף 19 לתקנות החברות אשר תוקן בשנת 2009 ובתוספת הראשונה לתקנות אלה והם אשר קובעים את הכללים בדבר זכויות חבר יוצא או מוצא מהקיבוץ (להלן: "הכללים").

118. לאור העובדה כי במקרה דנן, עסקינן באירועים אשר אירעו בשנים 2003-2004 אנו נבחן מקרה זה בהתאם לכללים אשר היו בתוקף טרם ביצוע התיקון.

119. סעיף 1 לכללים טרם ביצוע התיקון, מגדיר מיהו עוזב קיבוץ ומהי עזיבה כדלקמן:

"עוזב- חבר יוצא או מוצע מקיבוץ".

"עזיבה- יציאה או הוצאה מקיבוץ".

120. סעיף 2 לכללים טרם ביצוע התיקון, קובע מיהו הזכאי לקבל דמי עזיבה כדלקמן:

"עוזב זכאי לקבל מהקיבוץ מענק עזיבה, תוספת בעד ילדים והשלמת תקציבים כאמור בסעיף 6 (להלן-

דמי עזיבה) בהתאם לכללים אלה".

121. סעיפים 3-6 לכללים טרם ביצוע התיקון קובעים את נוסח חישוב דמי העזיבה ונקבע בהם כי החישוב מתבצע על בסיס שנות הוותק של החבר בקיבוץ.

122. סעיף 7(א) לכללים טרם ביצוע התיקון, קובע את המועד בו ישולמו דמי העזיבה:

"דמי העזיבה ישולמו לעוזב בידי הקיבוץ, בסמוך לאחר יציאתו ויציאת התלויים בו מן המקרקעין שבתחום הקיבוץ".

123. סעיף 14(א) לכללים טרם ביצוע התיקון, קובע כי מדמי העזיבה ניתן לקזז סכומים אותם חב החבר לקיבוץ:

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

"קיבוץ רשאי לנכות מכל תשלום המגיע לעוזב על פי כללים אלה כל סכום כסף או שווה כסף שהיה על העוזב להעביר לקיבוץ".

124. בעניין זה טען הקיבוץ כי המבקש לא היה זכאי כלל לדמי עזיבה, שכן עפ"י נהליו באותה העת חבר אשר יוצא ללימודים במימון הקיבוץ לשלם תמורת כל שנת לימודים שתי שנות ותק ולאור העובדה כי המבקש שהה בלימודים ארבע שנים והוותק שלו במועד העזיבה עמד על 7 שנים ושלושה חודשים הוא לא היה זכאי לקבל דמי עזיבה.

125. במסגרת הדיון מיום 6.2.2022 שאלתי את ב"כ הקיבוץ האם היה נוהל כתוב בעניין, נעניתי על ידה כי היא לא אומרת שאין אלא שהקיבוץ לא הצליח לאתר אותו אחרי כל כך הרבה שנים.

126. גם יתר נציגי הקיבוץ אשר נכחו בדיון התייחסו לסוגיה זו, במסגרת דבריהם כדלקמן (ראו עמ' 4-5 לפרוטוקול):

דברי הגב' [REDACTED]:

"אני רוצה שתי הערות לגבי מה שאמרה ניצן. אחד זה שלא צריכים לחפש הרבה ניירת. כל האנשים האלה חיים וקיימים. אפשר לשלוח לכל אחד מהם שאלה בהודעה האם קיבלת דמי עזיבה או לא, וכל אחד מהאנשים האלה יענו לכם שהם לא קיבלו ואין שום בעיה בכלל כי היה נוהל כזה, גם אם הוא לא כתוב, גם אם הוא תורה שבעל פה, דורית הייתה זו שיישמה את הדברים, גם היא תוכל לאשר את זה, אבל אין שום בעיה לאמת את זה עם האנשים הרלבנטיים. שכן נהגו [REDACTED]. שמי שהלך ללמוד לא קיבל פיצויי עזיבה מכיוון שהוא הלך ללמוד, לא התפרנס, לא עבד, לא הרוויח את הזכות לקבל את דמי העזיבה. היה לזה רציונל. לא סתם כי לא בא לנו. היה בזה רציונל. מי שעבד והתפרנס פה ושם פה את כוח עבודתו גם מגיע לו פיצויים על זה אבל מי שלא – לא".

דברי [REDACTED] מי שהייתה מנהלת החשבונות באותה העת:

"רגע. אני [REDACTED], הייתי מנהלת החשבונות. רק לחדד את כל העניין. זה שמצאו שרק לשני תלמידים הורידו את הפיצויים על שנות לימודים, תיקחו את זה בחשבון, כי הבנים למדו ולא חזרו. אז לא היה ממי להוריד בעצם. היו פה ושם כאלה שעבדו בקיבוץ כך וכך שנים ואחר כך הם עזבו אז מהם הורידו. אבל באופן עקרוני לא היה כל כך ממי להוריד, זו הייתה בעצם אחת הצרות של [REDACTED] – בנים לא חזרו".

דברי מר [REDACTED] מנהל הקהילה בקיבוץ:

"המודל של שנה שנתיים או שלוש שהיו צריכים להחזיר עבודה בקיבוץ זו לא המצאה של [REDACTED]. אני היום מנהל קהילה בקיבוץ שהוא הקיבוץ השביעי שלי שאני עובד בו. בכל הקיבוצים היה מודל זהה. זאת אומרת בנים או חברים שיצאו ללמוד, היו צריכים להחזיר את זה בשנות עבודה. לכן אני חושב שהמסמך עצמו הוא לא דבר שמעיד היה או לא היה. סבירות גבוהה שבשנים האלה קיבלו את זה על ידי אימוץ של המלצה של התנועה".

127. כאמור לעיל, במסגרת סיכומי התייחס המבקש לטענות הקיבוץ בעניין נוהל דמי העזיבה וטען כי האסמכתאות אותן המציא הקיבוץ, להפחתת שתי שנות ותק מכל שנת לימוד היו משנות ה-70 וה-80 של המאה הקודמת (מכתב הקיבוץ לחברה [REDACTED]) ואולם במכתב אשר נשלח לחבר הקיבוץ בשעתו מר [REDACTED] ביום 18.8.1999 נוהל זה כבר לא היה בתוקף שכן בהתאם למכתב הנ"ל, היה על חבר אשר יוצא ללימודים מטעם הקיבוץ להשלים שנת עבודה מלאה בקיבוץ ובמידה ולא עשה זאת היה עליו להחזיר 50% מעלות לימודיו.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

128. עוד טען המבקש, כי הקיבוץ לא הציג כל ראיה לעניין תשלומי דמי עזיבה ביחס לרוב החברים שהסתיימה חברותם בקיבוץ, ולמעשה פירט כיצד נהג במקרים דומים, אך ורק עבור מספר חברים בודדים. בהקשר זה ציין המבקש רשימה שמית של חברים לשעבר, אשר הוזמנו לברר את זכאותם לקבלת דמי עזיבה, או שנערך עמם תחשיב במועד עזיבתם/אחר, בשונה מהשתלשלות הדברים בעניינו של המבקש.
129. אבהיר כי איני מקבל את עמדת המבקש ומקובלת עלי עמדת הקיבוץ בעניין זה.
130. ראשית כל, מקובלים עלי דברי נציגי הקיבוץ אותם ציינתי לעיל- ואני מוצא בהם הגיון רב- בעיקר מדביריהן של הגב' [REDACTED], לפיהם המבקש לא היה זכאי לקבל דמי עזיבה לאור שנות לימודיו הרבות מחוץ לקיבוץ אשר נעשו במימון הקיבוץ.
131. שנית גם הכללים מאפשרים לקיבוץ לנכות מסכום דמי העזיבה חוב של החבר לקיבוץ וגם אם לא היה נוהל כתוב באותה תקופה בה המבקש עזב את הקיבוץ, ממכתב הקיבוץ לחבר [REDACTED] מחדש אוגוסט 99 רואים בצורה מפורשת כי גם בסוף שנות ה-90 המשיך הקיבוץ לנכות כספים על חשבון דמי העזיבה מחברים אשר יצאו ללימודים ולא חזרו לקיבוץ- על כן לא מצאתי כל פגם בהתנהלות זו של הקיבוץ- אך יחד עם זאת במידה ולא קיים היום נוהל מסודר בקיבוץ המסדיר את הנושא אני ממליץ מאוד לקיבוץ לערוך נוהל שכזה על מנת למנוע מחלוקות בעתיד.
132. לעניין טענות המבקש בסוגיית דמי העזיבה במקרים אחרים לרבות הטענה כי הקיבוץ צירף אסמכתאות רק לגבי מקרים בודדים - אבהיר כי דבריה של [REDACTED] כי שהובאו לעיל, מדברים בעד עצמם ונותנים מענה בעניין, שכן באותה תקופה בתחילת שנת ה-2000 חברים לא רצו לחזור לקיבוץ וכן לא היה ממי להוריד ומי שחזר ועזב אכן קיזזו לו מדמי העזיבה, על כן לא היה ברשות הקיבוץ דוגמאות נוספות.

1. סוף דבר

133. לאחר שבתנתי את דוח החקירה, את המסמכים הרבים אותם העביר הקיבוץ לעיוני ולאחר ששמעתי את הצדדים הגעתי למסקנות כדלקמן:
- 133.1 כי חברותו של המבקש בקיבוץ פקעה בהתאם להוראות סעיף 35(ג) לתקנון הקיבוץ (אשר היה בתוקף בשנת-2003) שעניינו פקיעת חברות מחמת הודעת עזיבה.
- 133.2 כי המבקש לא הופלה כלל לעומת חברים אחרים בקיבוץ.
- 133.3 כי אין בעובדה שלמבקש לא שולמו דמי עזיבה בכדי להוות אסמכתא לפיה המבקש לא עזב את הקיבוץ מעולם- שכן בהתאם לעדויות והמסמכים אשר הוצגו בפני ולאור העובדה כי הקיבוץ מימן את לימודיו של המבקש, הוא לא היה זכאי כלל לתשלום דמי עזיבה, שכן עלות שכר הלימוד אותו מימן הקיבוץ, עלתה על גובה דמי העזיבה.
134. לאור המסקנות אליהן הגעתי לא מצאתי לעשות שימוש בסמכותי הקבועה בתקנה 6(א) לתקנות החברות ולהורות לקיבוץ על תיקון פנקס החברים בדמות הכנסת המבקש לחברות באגודה.
135. בשולי הדברים, אציין כי לאור העובדה כי דחיתי את טענות המבקש לגופן, לא ראיתי צורך לנתח את טענת ההתיישנות אותה העלה הקיבוץ.
136. לאור דחיית טענות המבקש ולאור העובדה כי הליך נשוא החלטה זו, הינו הליך מעין שיפוטי [ראו לעניין זה עמ"נ פנינה קמליאן נ' רשם האגודות השיתופיות (פורסם בנבו)] ומתוקף סמכותי כפי שנקבעה בבג"ץ 11361/05 רחל נמרוד נ' רשם האגודות השיתופיות (פורסם בנבו) אני מורה על חיוב המבקש בהוצאות הקיבוץ בסך של 3,500 ₪.

מדינת ישראל רשמת האגודות השיתופיות

137. אציין כי סכום ההוצאות בו חייבתי את המבקש הינו נמוך יחסית, שכן לקחתי בחשבון כי התיק הוחזר למשרדנו ע"י בית המשפט המחוזי, לאור העובדה כי במסגרת החלטתו הקודמת בעניין של עוזר הרשמת עו"ד בראון לא נקבע באופן חד משמעי כי המבקש הודיע על עזיבת הקיבוץ.
138. זכות ערעור על החלטתי זו בפני בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים בתוך 45 יום, בהתאם לסעיף 25(2) לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, תש"ס-2000 ובהתאם לתקנה 25 לתקנות בתי המשפט לעניינים מנהליים (סדרי-דין), תשס"א-2000.
139. ניתן ביום ד' באב התשפ"ו, 1.8.2022 בירושלים בהיעדר הצדדים.
140. המזכירות תעביר העתק החלטתי זו לצדדים, למר אלעד חבשוש – מנהל חטיבת פיקוח, חשבונאות וחקירות ולמר זרח יהב – מנהל מחלקת החקירות.

אלי יניר

אלי יניר, עו"ד

סגן רשמת האגודות השיתופיות